

ZAANS
SYMFONIE
ORKEST

voorjaarsconcert

zaterdag 11 april 2015, 20.15 uur

Ludwig van Beethoven Oudekerk, Zaandam

*Ouverture Die Geschöpfe des Prometheus,
opus 43*

Adagio

Allegro molto con brio

Max Bruch

Menuetto Vivace Presto vivace

In 2015 wijkt het Zaans Symfonie Orkest iets af van de traditie. De solisten zijn beiden jong, maar ze komen niet uit de Zaanstreek, ook al is een van hen oud-docente van FluXus. Sommige jonge solisten die de afgelopen jaren met het ZSO optraden, speelden eigenlijk voor het eerst voor een groot publiek. Denk aan dat andere beroemde werk van Bruch, het vioolconcert, zo virtuoos gespeeld door Joep van Beijnum. Of aan de pianisten Jesse Ang en Tijmen Veltman, met het vijfde pianoconcert van Beethoven of aan cellist Sebastiaan van Halsema met de Rococ-variaties van Tchaikovsky.

De jonge solisten van dit voorjaarsconcert passen meer in het rijtje van hen die al kunnen bogen op een flinke carrière als Bob van der Ent met het Dvorak-vioolconcert en Marianne Smit met het prachtige harpconcert van Boieldieu

Als vrijwel ieder concert van het Zaans Symfonie Orkest begint ook dit met een ouverture. Daarna volgt het topstuk van deze avond: het dubbelconcert voor klarinet en altviool van Max Bruch met als solisten Hanka van Doesum-Clout, klarinet en Laura Groenestein-Hendriks, altviool. Na de pauze volgt de prachtige derde symfonie van Schubert. Informatie over de stukken vindt u verderop in dit programmaboekje.

Het ZSO staat sinds november 2008 onder leiding van **Guido Müller**. Het voorjaarsconcert van het ZSO is weer zo spectaculair. Originaal was die gewijd aan Verdi; dit jaar wordt het Bizet. Het orkest nodigt zangers uit om meren dan in de eerdere jaren veel geleend heeft. In 2011 heeft dan ook veel anders als in het ZSO van Piet Hulshof koren uit onder andere Carmen Noordhollands. Jenderussen repeteert het Sukken met zoveel mogelijk instrumentale instrumentalisten de begeleidende muziek. Aan het eind van de Festival Orkest in Engeland. Naast het Zaans Symfonie Orkest dringt van het Vlaanderen Symfonie Orkest in Maastricht.

Van zingen. Guisteren mag natuurlijk ook. Toen hij 14 was, werd hij leerling van de gecombineerde vooropleiding van het Koninklijk Conservatorium in Den Haag waar hij les kreeg van Qui van Woerdekom. Hij studeerde af als uitvoerend musicus met als aantekening 'docent'. In beide richtingen is hij actief. Zo is hij violist in het Radio Philharmonisch Orkest en geeft hij les op zijn eigen

Laura Groenestein-Hendriks is van 1982 en werd al op haar negende toegelaten tot de Jong Talentklas van het Koninklijk Conservatorium te Den Haag bij Qui van Woerdekom. Dezelfde bij wie de dirigent van het orkest zijn opleiding begon. Toen zij dertien was, verruilde zij de viool voor de altviool. Zij kreeg les van Liesbeth Steffens, Ferdinand Erblisch en Vladimir Mendelssohn. In 2007 behaalde ze haar Master.

Laura won diverse prijzen waaronder twee eerste prijzen op het Prinses Christina Concours. Als soliste speelde Laura met diverse orkesten in Europa, onder andere het dubbelconcert van Bruch met Het Orkest van Utrecht, in Canada en in Zuid-Amerika. Ze remplaceert bij diverse beroepsorkesten, waaronder het Radio Philharmonisch Orkest, Het Brabants Orkest, Het Gelders Orkest, Sinfonia Rotterdam, het Noord Nederlands Orkest, het AskolSchönberg-ensemble, het European Union Chamber Orchestra, het Göteborg Symphony Orchestra en de Götenborg Opera. Dat laatste is niet zo verwonderlijk, want Laura Groenestein woont in Zweden.

Hanka van Doesum-Clout is van 1981 en was vijf toen ze haar eerste muzieklessen kreeg van haar moeder, Yvonne Stachowska. Als gymnasiast begon ze met de vooropleiding piano aan het conservatorium in Maastricht. Vier jaar later startte ze een nieuwe studie aan het conservatorium in Amsterdam. Nu op de klarinet.

Hanka op de Doesum doet, dan kunt u niet naar toe gaat.
Wijdenanka studie speelt ze in diverse orkesten, waaronder het Nationaal Jeugd Orkest, Crea en het VU-Orkest.

Na haar studie is ze, als remplaceant in tal van orkesten blijven spelen, is ze vaste bas- en esklarinetist van het Noord Nederlands Orkest en geeft ze les, zowel klarinet- als pianoles. Zo heeft ze onder meer klarinetles gegeven bij FluXus in Zaandam. En ze werkt hard aan een solocarrière of als lid een kleiner ensemble wat haar bracht in vrijwel alle Europese landen en zelfs een tournee door China met elf concerten in Beijing en Shanghai. Wilt u meer lezen over wat

nam hij op verschrikkelijke wijze wraak. Hij liet Prometheus door de huissmid Hephaestus aan een rots in de Kaukasus ketenen en hij stuurde dagelijks een adelaar op hem af die de steeds weer aangroeiende lever uit zijn buik pikte. Het was uiteindelijk Heracles die de vogel doodde en Prometheus bevrijdde. Zeus vond het toen ook wel welletjes en stond toe dat Prometheus ook op de Olympus kwam wonen.

Door zijn daden wordt Prometheus in de Griekse mythen vaak afgeschilderd als de weldoener van de mensheid, als de held die het immers waagde de strijd met Zeus aan te gaan om aan zijn eigen schepping, de mens welvaart te brengen. In Athene beschouwden de handwerkslieden, vooral de pottenbakkers, hem als hun beschermer.

Ook in verhalen en andere kunstuitingen komt Prometheus regelmatig voor. Sinds de Griekse treurspeldichter Aeschylus een trilogie aan hem wijdde – waarvan overigens slechts het tweede deel, *Prometheus geboeid*, bewaard is gebleven – werd hij vooral een tragische figuur.

Ook in de muziek maakte Prometheus zijn opwachting. In de winter van 1800, na het voltooiën van zijn eerste symfonie (het ZSO speelde die in het oorspronkelijke concert van 2014) schreef de jonge Beethoven een volgend groot orkestwerk: de balletmuziek bij ‘Die geschöpfe des Prometheus’. Van dat grote stuk wordt tegenwoordig eigenlijk alleen nog maar de ouverture gespeeld. Dit gedeelte, in C-dur, opent met een gedragen, langzame inleiding en gaat dan over in een levendig allegro waarin het thema van het ballet wordt aangekondigd.

Het verhaal dat Beethoven volgt, vertelt over de mensheid die wordt gezien als een schepping van Prometheus. Hij bleef de natuur te danken voor een langzaam gedeelte dat de verscheijning van Prometheus symboliseert. Daarna gaat het dat zijn opstellen en een snel gedeelte dat je kunt zien als de beslissing van Prometheus, het helder stuk als in het verhaal de muzikale tegenwoordigheid van de ontwikkeling van de mens van een amorf slopspaar dat zich ontwikkelde tot de Griekse methode die de plaats van Apollo. Een typische gedachte die past in het denken van de Verlichting.

Zij bleken al snel goede leerlingen te zijn die zich ontvankelijk toonden voor alle vormen van beschaving. De ouverture die u vanavond hoort kan worden gezien als een introductie of korte samenvatting van de gebeurtenissen die het ballet verbeeldt. Het

wat pathetische kleur geeft, werd hij in zijn eigen, romantische tijd hogelijk gewaardeerd.

Hoewel kenners zijn koorwerken als zijn beste beschouwen, is en blijft hij toch vooral de man van prachtige en ontroerende werken als zijn eerste vioolconcert, zijn 'Kol Nidrei' voor cello en zijn concert voor klarinet, altviool en orkest. Zijn huidige aanzien is iets van de laatste decennia. In zijn eigen tijd was hij de componist van één vioolconcert dat zijn trucje in andere werken kopieerde. En dat is iets wat hem aan het eind van zijn leven met bitterheid vervulde.

Het lijkt vreemd dat zijn latere werken, onder andere zijn concert voor klarinet, altviool en orkest uit 1911 het grote publiek toen minder aanspraken. Bruchs manier van componeren was immers dezelfde? Hij was geen vernieuwer, eerder behoudend en als romanticus bleef hij putten uit het rijke arsenaal aan Duitse melodieuze volksliederen. De melodie is de ziel van de muziek, is een bekende uitspraak van hem. Van vernieuwers moest hij niets hebben. Debussy noemde hij een 'onbeholpen stuntelaar'.

Bruch schreef het concert voor klarinet, altviool en orkest in 1911, twee voor Stravinsky zijn Sacre du Printemps schreef, voor zijn zoon Max Felix, die een begenadigd klarinettist was. Bruch was toen 73. Het melodieuze en expressieve eerste deel begint met een prachtige inleiding van de altviool, gevolgd door de klarinet. Beide instrumenten wisselen elkaar voortdurend af. Het zeer levendige derde deel biedt beide solisten

Franz Peter Schubert werd geboren in Wenen in 1797, overleed in 1828 en werd begraven in Beethoven's graf. Hij was de zoon van een zeer vruchtbare onderwijzer die in totaal 19 kinderen verwekte. De meesten van hen overleden overigens op jonge leeftijd. Zijn vader zag in Franz een goede onderwijzer en leerde hem de daarvoor noodzakelijke muzikale vaardigheden op de viool; van zijn oudere broer kreeg hij pianoles.. Later bekwaamde Franz zich ook in zang en achter het orgel. Hij startte zijn muzikale carrière als zanger bij de beroemde Wiener Sängerknaben. Daarnaast bespeelde hij diverse instrumenten en hanteerde hij de dirigeerstok in allerlei orkesten. Bij de door de film Amadeus bekend geworden **Salieri** studeerde hij contrapunt en compositie en door zijn stimulans schreef hij zijn

is ook nog eens veel van zijn werk zoek geraakt, Van Schubert is bekend dat hij vrij slordig omging met zijn manuscripten; veel is tijdens en kort na zijn leven dan ook verdwenen. Zo schreef hij veel kamermuziek, waaronder 17 strijkkwartetten. Voorts componeerde hij 23 sonates voor piano, twee opera's en liefst negen symfonieën. Bij zijn dood waren er zes bekend. Zijn achtste, de 'Unvollendete' werd pas in 1963 ontdekt. In 1838 herontdekte Robert Schumann een daarvoor als 'onspeelbaar' aangemerkte Schubert-symfonie die hij als de zevende duidde. Algemeen wordt deze symfonie in C-dur nu als de negende aangemerkt, terwijl naar de ontbrekende zevende nog altijd niet boven water is gekomen.

De thema's die Schubert in zijn symfonieën verwerkt, lijken op liedfrasen. In de doorwerking wisselen motieven, thematische herhalingen en variaties elkaar af, waardoor het werk soms een liedachtig karakter krijgt. De harmonisatie en orkestratie, in de twee eerste symfonieën soms nog wat vlak, worden vanaf de derde kleurrijker en expressiever. Mendelssohn beschouwde haar als een absoluut meesterwerk van de symfonische literatuur, waarin de compositorische idealen van het classicisme en de romantiek volmaakt samenkomen.

In het ZSO speelden:

Eerste viool: José Vosbergen, Helga Bakker, Anja Blekkenhorst, Ton Olsthoorn, Roeland Wezelenburg, Erna Levi de Almeida, Mirjam Brinkman, Dmitry Granicin.

Tweede viool: Ellis Verreijt, Ludo Fassaert, Judith Friso, Ton Roling, Marja Sinkeldam, Ruth Cobelens, Lieneke van Herwijnen, Iris de Leur.

Altviool: Ria Slijkhuis, Wobbe Treffers, Maria Sofia Espiga Fonseca, Adriaan van Herwijnen.